

Vår ref. (saksnr.):
23/648 - 2

..:

dato:
29.06.2023

Oslo kommunes hørings svar – forslag om endring i straffegjennomføringsloven og helse- og omsorgstjenesteloven (fellesskap, utelukkelse og tvangsmidler i fengsel)

Justis- og beredskapsdepartementet (JD) har sendt på høring forslag til endringer i straffegjennomføringsloven og helselovgivningen som kan bidra til å redusere utfordringene med isolasjon i norske fengsler. Det beklager forsinket svar og det vises til korrespondanse om behov for utsatt høringsfrist.

Kommunaldirektør i Byrådsavdeling for helse, eldre og innbyggertjenester avgir på delegert fullmakt følgende høringsuttalelse fra Oslo kommune:

Oslo kommune mener at det er en styrking av lovvernet for innsatte i kriminalomsorgen at Norges menneskerettighetsforpliktelser tydeliggjøres i straffegjennomføringsloven. De foreslåtte endringene viser at norske justismyndigheter erkjenner at soningsforholdene generelt er viktige for de innsattes helse, og at forebygging av inngripende tiltak er nødvendig.

Oppfølging av helsepersonell er svært viktig ved utelukkelse og tvang i fengsel. Ansvar følger allerede av forsvarlighetskravet til helsetjenestene. Å gjøre vurderinger med hensyn til hvilke medisinske tilstander som gjør spesielt inngripende tiltak uakseptable for den enkelte, krever innsikt i internasjonale konvensjoner og rettsregler og mulighet til å få innsikt i den innsattes psykiske og fysiske helsetilstand. Hyppig vil dette forde utredning ved høyt spesialisert helsepersonell og fremstår derfor som en oppgave for spesialisthelsetjenesten. Dersom kommunene skal stå for disse vurderingene, må det etableres kompetanse for at oppgaven skal kunne ivaretas på forsvarlig vis. Dette vil ta tid og kreve store ressurser. Erfaring fra helse- og omsorgstjenestene i Oslo er at vurdering av innsatte som isoleres krever betydelig helsepersonellressurser og at denne oppfølgingen medfører at kapasiteten til øvrige oppgaver for helsetjenestene reduseres. Det er grunn til å stille spørsmål om finansieringen ved øremerket tilskudd fra staten er tilstrekkelig, og Oslo kommune understreker behovet for full finansiering av kommunens helsetjenester i fengsel. Kostnaden ved helseoppfølging av isolerte innsatte belaster ikke kriminalomsorgen direkte og kommunen reiser derfor spørsmål om de foreslåtte lovendringer bør følges av et økonomisk incitament for kriminalomsorgen til å forebygge bruk av isolasjon, dvs at det gis en stykkprisfinansiering for helsetjenestens oppfølging av isolerte innsatte i fengslene.

Etaten mener det er positivt at kriminalomsorgen plikter å informere helsetjenestene kort tid etter at utelukkelse eller tvangstiltak er iverksatt. Da kan oppfølgingen av den innsatte starte raskt og bidra til trygging av den innsatte tidlig. Betegnelsen «ansvarlig helsetjeneste» bør presiseres. Kommunen oppfatter at lovendringen ikke har til hensikt at legevaktressurser skal benyttes til denne funksjonen i fengslene utenom fengselshelsetjenestens virketid.

Kommunen er usikker på om det er forsvarlig at tilsynsansvaret ved tvangsbruk kun skal være plassert hos førstelinjetjenesten. Det bør tydeliggjøres hvilke kompetansekrav som stilles til helsetjenesten og helsepersonellet. Tilsvarende bør det følges opp med en plikt for spesialisthelsetjenesten til å gjøre oppfølgingen der kommunens fengselshelsetjeneste ikke har nødvendig kompetanse og erfaring, etter henvisning fra allmennlege i kommunehelsetjenesten.

Soningsforholdene har betydning for de innsattes helse, for forberedelsen til et liv etter soning og for å motvirke nye straffbare handlinger. Mange innsatte har omfattende helse- og omsorgsbehov, og flere har alvorlige psykiske lidelser. Det å bli utelukket, og det å bli underlagt tvang skjer ofte når den det gjelder er ekstra sårbar. Det kan ha store helsemessige konsekvenser. I tillegg til rettslig regulering er det derfor viktig at kriminalomsorgen gis rammer til å arbeide for å forebygge at situasjonene oppstår ved tilstrekkelig personellressurser, og kompetanse og metodikk til å løse situasjoner med mindre inngripende midler der det er mulig. Eldre fengselsbygninger kan være mangelfullt universelt utformet og er lite tilrettelagt for innsatte med helse- og funksjonssvikt og kan derav forverre den innsattes helsetilstand og mestring. Bygningsmessige forhold har også betydning for forebygging av tvang.

Dersom lovendringene åpner for endringer i revidert veileder for fengselshelsetjenesten, eller andre retningslinjer, og viser seg å legge kostnadsøkende føringer på hvordan kommunen organiserer tjenestene, eller når innsatte gjennomgående har økt behov for helse- og omsorgstjenester, må staten kompensere dette fullt ut gjennom det øremerkede tilskuddet. Likeså om veilederen utvider kommunens oppgaver sammenlignet med dagens regelverk. Detaljering og tolkninger i revidert veileder m.m. som øker kostnadene må kompenseres fullt ut ved en økning i det øremerkede tilskuddet

Svein Lyngroth

kommunaldirektør